

Ngày nhận bài: 28/11/2025; Ngày thẩm định: 08/12/2025; Ngày duyệt đăng: 24/12/2025.

MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ QUAN HỆ PHỐI HỢP CỦA LỰC LƯỢNG CẢNH SÁT PHÒNG CHÁY, CHỮA CHÁY VÀ CỨU NẠN, CỨU HỘ TRONG ĐIỀU TRA VỤ CHÁY

Thượng tá, TS PHẠM XUÂN THU

Phó trưởng Khoa Luật, Trường Đại học PCCC

*Tác giả liên hệ: Phạm Xuân Thu (Email: xuanthut34@gmail.com)

Tóm tắt: Trong tổng thể hoạt động điều tra vụ cháy, quan hệ phối hợp của lực lượng Cảnh sát Phòng cháy chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ (PCCC&CNCH) với các lực lượng khác trong Công an nhân dân là một nội dung quan trọng, góp phần nâng cao chất lượng, tiến độ và hiệu quả của quá trình điều tra làm rõ nguyên nhân và các tình tiết khác của vụ cháy phục vụ cho quá trình kết luận, xử lý vụ cháy theo đúng quy định của pháp luật. Bài viết đi sâu nghiên cứu, làm rõ những vấn đề lý luận cơ bản như: khái niệm, đặc điểm, nguyên tắc, nội dung và những vấn đề cần chú ý để nâng cao hiệu quả quan hệ phối hợp của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH trong điều tra vụ cháy.

Từ khóa: lý luận, quan hệ phối hợp, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH, điều tra vụ cháy.

Abstract: In the overall fire investigation activities, the coordination relationship between the Fire and Rescue Police force and other forces in the People's Public Security plays a crucial role, contributing to improving the quality, progress and effectiveness of the investigation process to clarify the cause and other facts of the fire to serve the process of concluding and handling the fire in accordance with the provisions of law. The article delves into basic theoretical issues such as: concepts, characteristics, principles, contents and issues that need attention to improve the effectiveness of the coordination relationship of the Fire and Rescue Police force in fire investigation.

Keywords: theory, coordination, Fire and Rescue Police force, fire investigation.

1. Trong bối cảnh kinh tế, xã hội phát triển, tốc độ đô thị hóa nhanh, quy mô hạ tầng kỹ thuật ngày càng lớn, nguy cơ xảy ra cháy, nổ luôn tiềm ẩn và có xu hướng gia tăng cả về tính chất phức tạp lẫn hậu quả. Điều này đặt ra yêu cầu ngày càng cao đối với công tác điều tra nguyên nhân vụ cháy nhằm xác định bản chất, đánh giá mức độ thiệt hại, nhận diện yếu tố lỗi hoặc dấu hiệu tội phạm, đồng thời rút ra các khuyến nghị phục vụ công tác quản lý nhà nước về PCCC&CNCH. Trong công tác điều tra vụ cháy, quan hệ phối hợp của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH

với các lực lượng khác trong Công an nhân dân là vấn đề mang tính quyết định đối với chất lượng, tiến độ và kết quả của hoạt động điều tra.

Quan hệ phối hợp trong điều tra vụ cháy có nghĩa là các chủ thể trong hoạt động điều tra vụ cháy tham gia vào mối quan hệ cùng hoạt động trong phạm vi chức năng, nhiệm vụ của mình theo quy định của pháp luật để hỗ trợ lẫn nhau trong giải quyết một công việc cụ thể nhất định liên quan đến quá trình điều tra các vụ cháy. Từ đó có thể hiểu khái niệm về quan hệ phối hợp trong điều tra vụ cháy được hiểu như sau: “Quan hệ phối hợp

của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH trong điều tra vụ cháy là sự hỗ trợ đúng và sử dụng có hiệu quả những quyền hạn, biện pháp công tác thuộc thẩm quyền của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH và các lực lượng khác trong Công an nhân dân nhằm điều tra, thu thập tài liệu, chứng cứ làm rõ bản chất vụ cháy và các tình tiết khác có liên quan để có quyết định xử lý vụ cháy theo quy định của pháp luật”.

Từ khái niệm trên cho thấy, chủ thể của quan hệ phối hợp trong điều tra vụ cháy là lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH đóng vai trò nòng cốt, trên cơ sở phối hợp với Cơ quan Điều tra, lực lượng Kỹ thuật Hình sự, Công an cấp xã theo chức năng nhiệm vụ được giao của từng lực lượng. Mục đích của quan hệ phối hợp là tích cực trao đổi, hỗ trợ nhau, đồng thời sử dụng có hiệu quả nhiệm vụ, quyền hạn, biện pháp công tác chuyên môn của mình để nhanh chóng điều tra làm rõ bản chất của vụ cháy. Đặc điểm của quan hệ phối hợp trong điều tra vụ cháy là trong quá trình điều tra, các lực lượng này hỗ trợ nhau về thông tin, về lực lượng, về trang bị phương tiện, về kinh nghiệm, về kiến thức chuyên môn theo chức năng, nhiệm vụ riêng có. Mỗi lực lượng tham gia hoạt động điều tra các vụ cháy đều có những thế mạnh về nghiệp vụ chuyên môn, về lực lượng, về biện pháp và phương tiện kỹ thuật riêng của mình. Trong quá trình điều tra cũng xuất phát từ sự khác biệt đó, từng lực lượng có thể thu thập được những thông tin có ý nghĩa đối với hoạt động điều tra mà các lực lượng khác không phát hiện ra được, thu thập được. Do đó sự hỗ trợ lẫn nhau giữa các lực lượng là rất cần thiết, nhằm đảm bảo hiệu quả hoạt động điều tra vụ cháy. Trong quá trình điều tra vụ cháy, các lực lượng khác phải thường xuyên trao đổi thông tin. Việc trao đổi thông tin có thể trực tiếp thông qua cùng thực hiện nhiệm vụ, qua giao ban, có thể qua các phương tiện thông tin, qua các báo cáo, đề xuất.... Điều đó có nghĩa là trong từng hoạt động điều tra, các lực lượng này đều phải trao đổi thông tin với nhau về những vấn đề điều tra có liên quan, nhằm mục đích tập trung được trí tuệ tập thể, giải quyết tốt từng nhiệm vụ.

Về bản chất của mối quan hệ phối hợp của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH trong điều tra vụ cháy thể hiện ở tính liên ngành, đó là yêu cầu sự gắn kết

giữa lĩnh vực kỹ thuật PCCC và lĩnh vực điều tra hình sự; thể hiện tính chuyên môn hóa cao là mỗi lực lượng tham gia phối hợp đều có nghiệp vụ riêng song phải bổ trợ lẫn nhau; thể hiện tính kịp thời và thống nhất, mọi thông tin, quyết định và biện pháp phải được triển khai đồng bộ, khẩn trương.

2. Nội dung quan hệ phối hợp trong điều tra vụ cháy theo chức năng, nhiệm vụ của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH.

Trường hợp lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH chủ trì điều tra theo quy định của pháp luật.

Trong trường hợp này lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH đóng vai trò nòng cốt trong việc tổ chức các hoạt động để điều tra làm rõ nguyên nhân của vụ cháy, cơ quan điều tra và lực lượng kỹ thuật hình sự, Công an cấp xã phối hợp thực hiện một số hoạt động theo chức năng, nhiệm vụ được giao, cụ thể:

Phối hợp trong tiếp nhận thông tin về vụ cháy, bảo vệ hiện trường vụ cháy: để phục vụ tốt cho quá trình khám nghiệm hiện trường, thu thập thông tin, tài liệu, chứng cứ liên quan đến vụ cháy, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH chịu trách nhiệm chỉ đạo công tác bảo vệ hiện trường, khoanh vùng đám cháy, xác định ranh giới khu vực cần bảo vệ; phối hợp với Công an cấp xã bố trí người canh gác, thiết lập hàng rào, cấm đường, bảo vệ khu vực cháy, không cho người không có nhiệm vụ ra vào hiện trường, ghi nhận thông tin ban đầu về hiện trường vụ cháy, phối hợp bảo vệ tang vật, tài sản, hỗ trợ ghi hình, chụp ảnh hiện trường, đảm bảo thường trực bảo vệ 24/24 giờ tại hiện trường cho tới khi cơ quan có thẩm quyền hoàn thành nhiệm vụ khám nghiệm hiện trường vụ cháy.

Phối hợp trong công tác khám nghiệm hiện trường: căn cứ tính chất, mức độ của vụ cháy, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH mời thành phần tham gia khám nghiệm hiện trường như điều tra viên, giám định viên, cán bộ kỹ thuật hình sự... để tiến hành khám nghiệm hiện trường, phát hiện, ghi nhận, thu lượm, bảo quản dấu vết, đồ vật, tài liệu, phương tiện, mẫu so sánh tại hiện trường; thu thập hồ sơ, tài liệu liên quan đến vụ cháy; các thông tin, tài liệu khác phục vụ việc xác định hành vi phạm tội của đối tượng liên quan đến vụ cháy.

Phối hợp trong thu thập và xử lý tài liệu liên quan đến vụ cháy: ngoài những dấu vết, tài liệu, đồ vật thu được tại hiện trường vụ cháy và hồ sơ hiện có trong công tác quản lý nhà nước về PCCC; để có cơ sở kết luận nguyên nhân vụ cháy, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH phối hợp với các đơn vị chức năng tiến hành thu thập tài liệu khác liên quan đến vụ cháy như: sơ đồ, bản vẽ, các tài liệu kỹ thuật, hướng dẫn sử dụng, vận hành; nhiệm vụ của những người liên quan, hệ thống sổ sách, hóa đơn, chứng từ, tài liệu kiểm kê, kiểm tra; thu thập các thông tin, tài liệu khác phục vụ việc xác định hành vi phạm tội của các đối tượng có liên quan đến vụ cháy.

Phối hợp trong trung cầu giám định và định giá tài sản: sau khi tiến hành khám nghiệm hiện trường, dựa trên những kết quả thu được tại hiện trường, Cảnh sát PCCC&CNCH có văn bản đề nghị Cơ quan Điều tra tiến hành trung cầu giám định hoặc yêu cầu định giá tài sản để làm căn cứ giải quyết vụ cháy. Cơ quan điều tra nhận được văn bản tiến hành kiểm tra các căn cứ, tài liệu nếu đủ điều kiện thì ra quyết định trung cầu giám định, văn bản yêu cầu định giá tài sản. Sau khi nhận được kết luận giám định, kết quả định giá tài sản sẽ có cơ sở để đề xuất biện pháp xử lý theo quy định của pháp luật.

Phối hợp trong việc xác định căn cứ khởi tố vụ án hình sự: căn cứ luận giám định, kết luận định giá tài sản, kết hợp với các hoạt động thu thập thông tin, tài liệu có liên quan; lấy lời khai của đại diện cơ sở, hộ gia đình, người làm chứng và người có liên quan, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH tiếp tục phối hợp với Cơ quan Điều tra để cùng nhau nghiên cứu, đánh giá những thông tin là căn cứ để khởi tố vụ án hình sự, cùng nhau trao đổi để thống nhất có khởi tố hay không khởi tố. Nếu có đủ căn cứ thì tiến hành khởi tố vụ án hình sự, không đủ căn cứ thì ra quyết định không khởi tố vụ án hình sự và chuyển hồ sơ xử lý hành chính theo quy định.

Phối hợp trong việc tiến hành một số hoạt động điều tra theo trình tự thủ tục tố tụng hình sự: sau khi ra quyết định khởi tố vụ án hình sự, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH tiếp tục thực hiện một số hoạt động điều tra như khám xét, thu giữ và bảo quản vật

chứng, tài liệu liên quan trực tiếp đến vụ án. Trong quá trình thực hiện các biện pháp này, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH phối hợp với Cơ quan điều tra để được hướng dẫn, thực hiện các thủ tục chặt chẽ theo quy định của tố tụng hình sự. Gửi các quyết định cho Viện kiểm sát cùng cấp và thông báo cho cơ quan điều tra theo quy định.

Phối hợp chuyển giao hồ sơ: trong thời hạn 07 ngày kể từ ngày ra quyết định khởi tố vụ án hình sự, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH chuyển quyết định khởi tố vụ án hình sự kèm theo tài liệu liên quan đến Cơ quan điều tra có thẩm quyền để tiếp tục điều tra làm rõ các tình tiết của vụ án theo quy định. Trường hợp không có dấu hiệu tội phạm thì ra quyết định không khởi tố vụ án hình sự và thông báo kết quả giải quyết nguồn tin về tội phạm với Cơ quan Điều tra, thực hiện theo quy định của pháp luật về xử lý vi phạm hành chính.

Trường hợp lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH không chủ trì điều tra vụ cháy và tham gia phối hợp thực hiện một số hoạt động điều tra theo chức năng, nhiệm vụ được giao.

Trong trường hợp này vụ cháy có thể do cơ quan điều tra chủ trì điều tra hoặc Công an cấp xã chủ trì điều tra theo phân công của Thủ trưởng Cơ quan Điều tra cấp tỉnh. Lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH tham gia phối hợp thực hiện các nội dung cơ bản sau:

Phối hợp trong tiếp nhận thông tin, nắm tình hình về vụ cháy: lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH phối hợp với Cơ quan Cảnh sát Điều tra, Công an cấp xã để cung cấp, trao đổi thông tin liên quan đến vụ cháy như tình hình về hiện trường khi tiếp nhận thông tin và tổ chức chữa cháy; thời gian, địa điểm xảy ra vụ cháy; điểm cháy đầu tiên; diễn biến vụ cháy; các tài sản đồ vật bị cháy; điều kiện hoàn cảnh xảy ra vụ cháy; những người có liên quan hay chịu trách nhiệm về vụ cháy xảy ra; các dấu vết, đồ vật, tài liệu tại hiện trường vụ cháy đã được phát hiện, thu thập hay cần phát hiện thu thập.

Khi tiến hành khám nghiệm hiện trường: lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH tham gia phối hợp khi có yêu cầu và chịu trách nhiệm trong việc phát hiện thu thập, đánh giá dấu vết cháy trong quá trình khám

nghiệm; cùng nhau thảo luận xác định phạm vi những dấu vết, vật chứng cần thu thập trong quá trình khám nghiệm hiện trường vụ cháy, xác định những khu vực có thể để lại các dấu vết, vật chứng để định hướng cho hoạt động thu thập; xác định những dấu vết, vật chứng cụ thể cần thu thập; phối hợp đánh giá sơ bộ những dấu vết, vật chứng thu thập được để định hướng cho hoạt động điều tra.

Phối hợp khi ra quyết định khởi tố vụ án hình sự: trong giai đoạn này, các lực lượng cùng nhau nghiên cứu, đánh giá những thông tin là cơ sở và căn cứ để khởi tố vụ án hình sự; cùng nhau trao đổi để thống nhất vấn đề có khởi tố vụ cháy để tiến hành điều tra hay không. Sau khi ra quyết định khởi tố vụ án thường tiến hành các biện pháp điều tra như xác định và lấy lời khai người bị hại, người làm chứng, xem xét dấu vết trên thân thể, trưng cầu giám định, khám xét, nhận dạng, thực nghiệm điều tra, trong giai đoạn này, sự phối hợp thể hiện trong quá trình lập kế hoạch tiến hành điều tra, nhất là đối với biện pháp khám xét, trưng cầu giám định, thực nghiệm điều tra; phối hợp trong nghiên cứu, đánh giá và kiểm tra kết quả tiến hành các biện pháp điều tra, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH phối hợp với tư cách là các chuyên gia trong lĩnh vực PCCC.

3. Một số vấn đề cần chú ý góp phần nâng cao hiệu quả quan hệ phối hợp của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH trong điều tra vụ cháy theo chức năng, nhiệm vụ được giao.

Thứ nhất, hoàn thiện các văn bản quy phạm pháp luật là cơ sở pháp lý cho việc xác định trách nhiệm và quan hệ phối hợp của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH trong điều tra vụ cháy. Đặc biệt là quy trình phối hợp giữa lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH với các lực lượng khác trong Công an nhân dân trong các trường hợp cụ thể tùy theo tính chất, mức độ xảy ra của vụ cháy. Hệ thống văn bản càng rõ ràng, càng giảm thiểu chông chéo, bỏ sót trách nhiệm hoặc can thiệp không đúng thẩm quyền.

Thứ hai, tăng cường năng lực chuyên môn và kỹ năng phối hợp của cán bộ làm công tác điều tra vụ cháy. Chất lượng phối hợp phụ thuộc trực tiếp vào trình độ chuyên môn, kỹ năng nghiệp vụ và khả năng

xử lý tình huống của từng cán bộ trong các lực lượng tham gia điều tra vụ cháy, do đó cần tổ chức tập huấn chuyên sâu về kỹ thuật điều tra vụ cháy, phương pháp giám định, kỹ năng quan hệ phối hợp liên ngành; bồi dưỡng kỹ năng thu thập chứng cứ, đọc dấu vết cháy, nhận diện vật chứng, đánh giá diễn biến vụ cháy; nâng cao năng lực sử dụng các phương tiện, trang thiết bị hiện đại trong khám nghiệm hiện trường vụ cháy. Việc tăng cường năng lực cho cán bộ tham gia không chỉ giúp chủ động trong xử lý vụ cháy mà còn giúp củng cố niềm tin, sự hỗ trợ của các lực lượng phối hợp.

Thứ ba, ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số trong quản lý, điều tra và chia sẻ thông tin giữa các lực lượng có liên quan trong quan hệ phối hợp điều tra vụ cháy. Công nghệ thông tin đóng vai trò đặc biệt quan trọng trong điều tra cháy hiện nay. Việc áp dụng phần mềm mô phỏng đám cháy, bản đồ số, dữ liệu Camera, thiết bị bay không người lái (Drone) hay các công cụ phân tích số liệu sẽ giúp lực lượng PCCC&CNCH nâng cao độ chính xác và tốc độ trong quá trình điều tra. Do đó cần thiết lập hệ thống cơ sở dữ liệu chung giữa các lực lượng, xây dựng cơ chế truy cập có kiểm soát nhằm đảm bảo tính bảo mật và minh bạch. Sử dụng công cụ trực tuyến để báo cáo, lưu trữ và đối chiếu thông tin hiện trường. Ứng dụng công nghệ góp phần giảm thời gian điều tra, nâng cao tính khoa học của kết luận.

Thứ tư, bảo đảm tính khách quan, minh bạch và chuẩn mực trong quá trình quan hệ phối hợp điều tra vụ cháy. Quan hệ phối hợp đảm bảo chất lượng và hiệu quả khi mỗi lực lượng thực hiện đúng chức trách, khách quan và chuẩn mực nghiệp vụ chuyên môn được giao. Do đó, đơn vị chủ trì trước khi tiến hành các hoạt động phối hợp điều tra cần quán triệt: không can thiệp trái phép vào hiện trường khi chưa được phép của đơn vị chủ trì điều tra, bảo đảm mọi mẫu vật, thông tin và dấu vết phải được thu thập theo đúng trình tự pháp luật, tránh suy diễn chủ quan hoặc đưa ra nhận định chưa được kiểm chứng. Tăng cường giám sát chéo và đánh giá độc lập trong các trường hợp phức tạp.

Thứ năm, tăng cường trao đổi thông tin và cơ chế thông tin hai chiều giữa các lực lượng trong điều

tra vụ cháy. Quá trình điều tra vụ cháy được kịp thời và chính xác khi thông tin được chia sẻ nhanh chóng và đầy đủ. Do đó, cần thực hiện tốt các nội dung cơ bản như: thống nhất chế độ báo cáo ngay khi tiếp nhận tin báo cháy hoặc phát hiện dấu hiệu bất thường; tổ chức họp nhằm đánh giá những khó khăn, vướng mắc trong quá trình phối hợp.

Sáu là, tăng cường công tác kiểm tra, đánh giá và rút kinh nghiệm quan hệ phối hợp trong điều tra từng vụ cháy xảy ra. Nội dung đánh giá gồm: tính kịp thời, hiệu quả của từng lực lượng khi tham gia phối hợp điều tra; mức độ tuân thủ quy trình, quy chế phối hợp trong quá trình điều tra; những sai sót hay gặp phải trong thu thập chứng cứ, bảo quản mẫu vật; đề xuất biện pháp khắc phục, cải tiến trong công tác phối hợp điều tra các vụ việc tiếp theo.

Nghiên cứu lý luận về quan hệ phối hợp của lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH trong điều tra vụ cháy có ý nghĩa quan trọng cả về khoa học và thực tiễn. Đây là cơ sở để hoàn thiện pháp luật, nâng cao năng lực của các lực lượng chức năng và góp phần nâng cao hiệu quả điều tra, xử lý các vụ cháy trong bối cảnh mới. ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2015), *Luật Tổ chức Cơ quan điều tra hình sự, năm 2015 (sửa đổi bổ sung năm 2021)*, Hà Nội.
2. Quốc hội (2015), *Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi bổ sung năm 2017, năm 2025)*, Hà Nội.
3. Quốc hội (2015), *Bộ luật Tố tụng Hình sự năm 2015; Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Bộ luật Tố tụng Hình sự năm 2025*, Hà Nội.
4. Bộ Công an (2024), *Thông tư số 88/2024/TT-BCA ngày 21/11/2024 của Bộ trưởng Bộ Công an quy định về phân công trách nhiệm, quan hệ phối hợp, quy trình xác minh, giải quyết vụ cháy trong Công an nhân dân*, Hà Nội.
5. Bộ Công an (2025), *Thông tư số 11/2025/TT-BCA ngày 27/02/2025 của Bộ trưởng Bộ Công an quy định về tổ chức bộ máy, nhiệm vụ, quyền hạn của Cơ quan điều tra; phân công Thủ trưởng, Phó Thủ trưởng Cơ quan điều tra; thẩm quyền điều tra hình sự trong Công an nhân dân*, Hà Nội.